

ESCOLA PÚBLICA VERSUS ESCOLA PRIVADA, UNA FALSA DICOTOMIA

Una de les característiques que ha definit, tant des d'una perspectiva històrica com estructural, la situació del sistema escolar de les illes Balears, ha estat la importància i transcendència de l'ensenyança privada: una importància i una transcendència no només en funció del seu pes quantitatiu sino en funció del seu pes qualitatiu.

En el present article ens proposem, per una part, analitzar l'estat i les perspectives de futur que presenta l'ensenyança privada a les Illes Balears, i, per altra part, donar elements d'anàlisi, de reflexió i de debat sobre el paper de l'ensenyança privada, sobre la dicotomia entre escola pública i escola privada, sobre el futur de l'ensenyança privada, no només a les Illes, sinó també a nivell d'Estat Espanyol, dins la perspectiva de la integració dins la C.E.E. i dels canvis tecnològics, socials i culturals que el segle XXI ens durà.

Però tal com deiem abans, l'ensenyança privada a les Illes Balears ha tengut des del començament de l'escolarització a la nostra comunitat, un importat i significatiu pes, amb una hegemonia clara i explícita del sector religiós, a nivell de diferents i diverses ordres religioses. Aquesta important presència de centres religiosos, a nivell històric, és una conseqüència del fracàs de la ideologia lliberal-burguesa dels segles XIX i XX a les Illes; aquest fracàs pedagògic de la burgesia il·lenca —correlatiu al seu fracàs econòmic i polític en la seva perspectiva d'hegemonitzar el procés de transformació i de canvi social— és el que possibilitarà, en definitiva, el protagonisme de l'Església il·lenca. En aquest context s'ha posat de manifest, a través de diversos estudis històrics, que la potenciació del poder educatiu eclesial se formalitzarà durant aquest període de principis del segle XX, amb la creació de 8 ordres propies, l'esta-

bliment de 10 ordres d'altres territoris i la creació de 50 convents. Per altra part, aquesta presència important de centres religiosos a les Illes no és més que la constatació del fracàs del model d'ensenyança lliberal al llarg del segle XX, i per tant, de l'articulació definitiva del model de producció capitalista.

Actualment, aquesta presència del sector privat de l'ensenyança se mantén en línees generals, malgrat sigui amb matisos, tot i l'increment de la presència de l'Estat en la creació de places escolars en els diversos nivells del sistema escolar. Amb tot, quan es parla de la presència del sector públic de l'ensenyança a les Illes Balears, tant des d'una perspectiva evolutiva com estructural, resulta evident la necessitat de parlar de dos moments importants: En primer lloc de l'aplicació de la Llei General d'Educació de Villar Palasí; efectivament la reforma educativa de 1970, malgrat les seves insuficiències, contradiccions i contrareformes, va suposar per al sistema escolar de les Illes el començament del procés de "racionalització" —concepte ambigu— amb la creació de noves places escolars, amb el començament de la preocupació per la qualitat de l'ensenyament i amb la relativa recuperació, per part de l'Estat del seu paper en la construcció de nous centres; en aquest, darrer context cal parlar d'una sèrie d'aspectes: a) la desaparició quasi total de l'ensenyança lliure a nivell de Batxillerat autèntic subproducte escolar i expressió del dèficit de places escolars— centres i col·legis municipals homologats, la construcció d'instituts de Batxillerat en els pobles més importants —construcció paralitzada des del final de la Guerra Civil— i la desaparició de centres privats en males condicions laborals, pedagògiques i arquitectòniques.

b) La desaparició de centres privats

d'ensenyança primària i de dependència preferentment religiosa, que, al no poder-se adaptar a les noves condicions pedagògiques, laborals i administratives, se varen transformar en col·legis de Preescolar, nivell no obligatori però que començava a tenir una certa importància. Per tant la reforma educativa de Villar Palasí a les Illes Balears va suposar el reforçament dels grans centres privats i la desaparició o la transformació dels més petits, ubicats preferentment a les zones rurals de les Illes.

c) Tanmateix, aquesta important presència de l'escola privada religiosa a les Illes s'ha de matisar en funció de les zones o de les Illes. Així cal parlar del predomini i la major presència de l'ensenyament estatal a les Illes de Menorca i d'Eivissa-Formentera en la, gairebe, totalitat dels nivells educatius, i de predomini de l'ensenyança privada a Mallorca. Les causes d'aquestes diferències son de caràcter històric, econòmic, social i demogràfic. Per altra part, la presència de l'escola privada se concentra, fonamentalment, als pobles i a les zones més urbanes i industrials, com poden esser Inca, Manacor, Lluçmajor, Sóller, Pollença, Felanitx, etc. Amb tot, a molts de municipis rurals de les Illes, amb l'aplicació de la L.G.E., el preescolar va a passar a mans de petites comunitats religioses, que varen transformar els seus centres de primària.

Per tant la L.G.E., des de la perspectiva de la relació de l'escola pública i de l'escola privada, va significar, per una part, l'increment de l'Estat en la construcció de centres de tots els nivells educatius i en l'augment del professorat, i, per altra part, va reforçar les ordres religioses més importants i més fortes des de la perspectiva quantitativa i qualitativa. Amb tot cal senyalar que la reforma educativa no va suposar, de fet, a les Illes Balears el sorgiment d'una escola privada laica

i secularitzada, tot i que les escoles privades no religioses que varen sorgir en aquell moment, tenen actualment una important transcendència, malgrat el seu paper minoritari i, en certa manera elitista.

En segon lloc de l'aplicació de la Constitució Espanyola de 1978, de les lleis educatives que l'han desenvolupat i de la política educativa, econòmica, fiscal i social que al respecte s'ha realitzat. Des d'aquesta perspectiva se pot afirmar que el paper de la iniciativa pública, durant la dècada dels anys 80, ha anat augmentant de forma progressiva, tant des d'una perspectiva d'escolarització i d'increment del número de places escolars als diferents nivells educatius, com des d'una perspectiva legislativa i social. Significa aquesta afirmació que ens trobam davant una progressiva desaparició de l'ensenyança privada a nivell de l'Estat Espanyol i de les Illes Balears?. La resposta a aquesta pregunta és evidentement negativa i les raons que, en la meua opinió, donen suport a aquesta negació són diverses i variades: a) L'ensenyança privada a les Illes i a Espanya és un sector que té una força i una transcendència històrica i pedagògica clara i explícita. I aquesta força no només se manifesta quantitativament, sinó també qualitativament i socialment. A més a una arrelament històric i social, cal afegir-li el suport que se'n deriva de l'article 27 de la Constitució i d'altres articles.

2) L'ensenyança privada no se pot presentar d'una forma homogènia: efectivament quan se parla d'aquest sector cal parlar de grans ordres religioses, de petites ordres i comunitats religioses, de cooperatives d'ensenyança, d'escoles laiques, d'escoles privades amb una important renovació pedagògica, etc. A més a determinades Comunitats Autònomes com a Catalunya i el País Basc existeixen escoles privades d'unes característiques especials, com són les Ikastoles. A més la LODE, malgrat les crítiques de sectors de la dreta, de la patronal d'ensenyança i d'associacions de Pares d'alumnes, etc., ha significat,

no només la consolidació d'aquestes escoles — i fins i tot la seva potenciació—, sino el sorgiment d'escoles privades de molta qualitat i prou elitistes.

c) La imatge de l'escola privada, malgrat els canvis dins l'escola pública, és superior a l'escola estatal, i té una important demanda social a nivell de classes mitges i de classes treballadores.

Tanmateix resulta evident que la intervenció de la iniciativa pública dins l'ensenyança seguirà augmentant: i això per una sèrie de factors: a) L'increment de l'escolarització a tots els nivells educatius —escoles infantils, ensenyança mitja, universitat, educació d'adults, etc.— implica un esforç molt considerable que no pot realitzar la iniciativa privada.

b) La reforma del sistema escolar d'Espanya i de les Illes Balears, amb l'increment de l'escolarització obligatòria, la modificació de les titulacions universitàries, etc., suposa una despesa econòmica que necessita de l'esforç de l'Estat i de la contribució fiscal de la societat espanyola de forma solidària.

c) L'augment de la qualitat de l'ensenyament també suposarà una important despesa econòmica, a nivell de recursos didàctics, de perfeccionament del professorat, d'increment dels medis dels centres educatius, etc.

Així doncs, resulta obvi i evident que en el futur l'ensenyament públic anirà augmentant el seu pes i la seva taxa d'escolarització, malgrat el manteniment important i significatiu de l'escola privada, com a sector minoritari, pero de gran transcendència social i qualitativa. La reforma educativa, el manteniment en certa manera i malgrat les contradiccions, d'un Estat de benestar, com a necessitat objectiva i com a demanda social, a més la contribució fiscal de la societat espanyola i illenca exigirà cada cop més la resposta de l'Estat a les exigències socials.

A més, dins aquesta dicotomia entre l'escola pública i l'escola privada, cal començar a desmitificar i a realititzar la importància de l'escola dins la nostra societat; així i

dins aquest context, cal demanar-se si les denominades "guerres escolars" tenen, ara i aquí, sentit. No suposa la existència d'aquestes guerres escolars un cert anacronisme històric, tant a nivell de dreta com d'esquerra? No suposa la existència d'aquesta polèmiques escolars el donar una excessiva transcendència a l'escola en la configuració ideològica, política i cultural dels ciutadans?. No existeixen altres medis i mitjans que condicionen la transmissió ideològica de valors, de pautes de comportament etc? No se pot de deixar de tenir en compte que l'escola, malgrat tot, té una relativa autonomia en relació al sistema social i la pròpia dinàmica legislativa o programàtica. A més la mateixa existència, dins l'Estat Espanyol, de diverses Comunitats autònomes amb competències educatives i amb governs de signe polític diferent, donen al sistema educatiu dinàmiques diferenciades a nivell de funcionament i d'objectius. Per altra part, dins aquest mateix context de pluralitzar el sistema escolar, hem de ressenyar l'existència d'escoles públiques i escoles privades amb diferències significatives entre elles i entre sí mateixes. Finalment cal destacar, quan se parla de la relativa autonomia del sistema escolar en relació al sistema social, que no es pot oblidar el rol que realitzen el mestre i el professor, amb plantejaments ideològics i pedagògics distints en relació als poders ministerials de torn.

Per tant, i com a resum del que s'ha dit fins ara, cal afirmar el següent: En primer lloc el paper, cada cop més important, de l'escola pública dins el sector global i general de l'ensenyança. En segon lloc la relativització del paper ideològic de l'escola dins la perspectiva de comunicar idees i valors als alumnes i a la societat. I en tercer lloc la necessitat de plantejar la dicotomia escolar pública/escola privada de forma dife-

rent, tant a nivell legislatiu i pressupostari, com a nivell social i sindical. No es tracta de plantejar, tal com demanen determinats sectors de la dreta, la necessitat d'un Pacte Escolar, sino de reconsiderar la realitat i la imatge de l'escola pública i l'escola privada. L'Existència de la LODE,

de governs autònoms amb competències educatives, de demanda creixent d'una educació de qualitat. etc. implica una nova concepció de la clàssica dicotomia entre escola pública i escola privada. Però això ja seria objecte d'un altre article.

HISTÒRIA DELS CONVENIS

El dia 16 de novembre de 1976 es firmà el primer conveni col·lectiu per als centres d'ensenyament no estatal, el qual va suposar una passa cap envant, per el que significava un conveni, i una passa enrera, ja que començava amb una discriminació: la diferència salarial del professorat de preescolar. Constant que es manté al llarg de tots els convenis i el que es fa notar al llarg de tota la història és que la patronal de l'ensenyament és la més dura de tots els sectors. Com a prova d'això recordam els succesius laudes dels anys 78 i 79.

Però anem per parts i passem al I Conveni, cal ressenyar que la seva firma es va fer quan encara existien els sindicats oficials, és a dir els verticals, i només Balears votà en contra de l'esmentat conveni, pel que representava la seva firma de discriminació cara als treballadors de preescolar, ridículs sous del personal no docent, així com la discriminació sobre el plus de la insularitat.

Coneixedors de la nostra força, lluny d'acceptar el conveni s'inicien converses amb els empresaris illencs i s'aconsegueix un augment per al personal no docent i la no discriminació de preescolar.

A l'any 78 es comença la negociació del nou conveni, però davant una jugada de la patronal, acaba en laude, amb data de 28 d'abril de 1978, pel qual es concedeix un augment no lineal, que coincideix exactament amb les xifres proposades per la patronal.

Balears, es posa de bell nou en lluita, no accepta el laude d'obligat compliment, mitjançant vagues i reunions amb la patronal, que impliquen millores econòmiques i socials per als treballadors i a més a més es demostra que amb la capacitat i la força de tots som capaços de fer les coses bé i, obligar a que la patronal ens tenguí en compte.

El tres de febrer de l'any 79 es produeix un nou laude, (quina capacitat de negociació que té la nostra patronal!!), amb modificacions posteriors en el mes de juny.

És important fer constar que les negociacions començaren en el mes de gener, el dia 16.

A Balears, icom és natural! es comença una vaga, que dona com a resultats els acords firmats el 23 de febrer de 1979 a la Delegació de Provincial de Treball.

En aquest mateix any, pel març, es fa un tancament patronal, malgrat que hi ha dos sindicats que els hi serveixen de tapadora, (seria necessari fer memòria de l'actuació dels sindicats en el tema de privada, per això recomenam les hemeroteques ressortint la REVISTA PISSARRA.

El ministre Cervera prometé 1.500 milions, però finalment n'entrega 500, no per a l'augment del professorat, sino per a l'empresariat, ¡Ah! una altra vegada els treballadors foren utilitzats per aconseguir unes millores per als empresaris.

El 31 de gener de 1980 es firma

un nou conveni del que n'hem de destacar:

- Renuncia a firmar pactes de rang inferior (s'havien après bé la Il·licó, per dos anys consecutius, de Balears).

- Reconeixement dels sindicats implantats i alguns drets sindicals.

- Els professors de centres subvencionats cobraran com a retribucions per tots els conceptes la quantitat que assigni el M.E.C. per tal concepte.

- S'acorda redactar un nou conveni a partir de l'1 de setembre.

El II Conveni, de bell nou, fou una lluita contínua per a aconseguir negociacions. Practicament varen durar tot el curs. És digne de resaltar que l'única vaga que es realitzà fou a Balears, i que tengué una durada de 4 dies.

Conclusió que en treim: "només podrem aconseguir objectius importants quan la majoria dels treballadors se sentin autènticament professionals, quan siguem a punt per a mobilitzar-nos, per a poder negociar d'igual a igual amb la patronal. Només d'aquesta manera arribarem a reivindicacions més ambicioses" (juny de 1981). Aquest conveni es firmà per a dos anys amb revisió salarial per a l'any 1982.

Recordem que ja es va parlar a l'anterior pacte d'un nou conveni, que com sempre es una pròrroga de l'anterior. Com veim, cada any es repeteix la mateixa història.

L'any 1982 es pot valorar com